

RECENZJA**REVIEW**

WILDERMUTH H., MARTENS A. 2019. Die Libellen Europas. Alle Arten von den Azoren bis zum Ural im Porträt. Quelle & Meyer Verlag, Wiebelsheim, 958 ss. ISBN: 978-3-494-01690-0. Cena: 39,95 €.

Trzymam właśnie w ręku pachnący jeszcze farbą drukarską egzemplarz monografii o ważkach Europy. Jest to drugie wydanie dzieła z 2014 r., które omawiałem cztery lata temu (BUCZYŃSKI 2015: Wiad. Entomol., **34** (4): 77-78). Szybkie ukazanie się jego drugiej edycji świadczy o dużym powodzeniu na wymagającym rynku publikacji o ważkach Europy, tym bardziej, że nie jest to praca w języku angielskim.

Drugie wydanie zachowuje zalety pierwszego, przy braku większości jego wad. Przypomnę, że choć nominalnie był to leksykon kieszonkowy (format 10,6×17,5 cm), to grubość (5 cm) i waga (940 g) predestynowały go raczej do pracy w warunkach kameralnych. Tym bardziej, że małe rozmiary książki skutkowały stosunkowo niewielkim formatem zdjęć ważek. Wpływały też na użycie mogącej trochę męczyć oczy przy lekturze, małej czcionki. Którą jednak wydrukowano dzieło świetne – prosto ale wybitnie kompetentnie i pasjonująco napisany przegląd informacji o biologii ważek, o 136 gatunkach występujących w Europie w naturze i 19 stwierdzanych jako gatunki zawlekanie oraz o znanych epizoitach, pasożytach i parazytoidach ważek. Dla osób znających język niemiecki, który dla odonatologa jest bardzo przydatny (mimo panowania języka angielskiego, część istotnej literatury przedmiotu wciąż ukazuje się po niemiecku), była to pozycja obowiązkowa.

Co cieszy w drugiej edycji i co jest w niej nowe, inne? Czy warto ją kupić?

Okładka jest podobna jak w pierwszej edycji, kolorowa, gruba, sztywna. Wewnątrz – taki sam papier kredowy pokryty wysokiej jakości drukiem. Układ treści pozostał właściwie bez zmian, drobne modyfikacje mają charakter czysto techniczny. Jednak dwie inne zmiany są ważne. Po pierwsze, rozmiary książki wzrosły do 15×21,5 cm. Po drugie – dzięki temu mamy większą czcionkę i więcej zdjęć, w rozdziałach poświęconych gatunkom ważek także o dużych rozmiarach, znacznie czytelniejszych.

Zawartość merytoryczna przeszła ewolucję związaną z przyrostem wiedzy o ważkach Europy, zauważalnym nawet w tak krótkim czasie. Liczba omówionych gatunków możliwych do spotkania w naturze wzrosła do 142, dodano też informacje o kolejnych epizoitach, pasożytach i parazytoidach. Najważniejsze w omawianym dziele rozdziały o poszczególnych gatunkach zachowały swój pierwotny układ, z podziałem na informacje nt.: nazwy; cech rozpoznawczych; rozmieszczenia geograficznego; siedliska; biologii imagines; biologii larw; zagrożeniu, ochronie i możliwych działaniach ochronnych; wskazówek, jak obserwować gatunek. Jednak tam, gdzie to było potrzebne, ich treści uzupełniono o nowe informacje. Autorzy poszukiwali ich bardzo aktywnie, sam byłem wielokrotnie zapytywany o różne sprawy przez H. WILDERMUTHA. Mamy więc na tyle,

na ile to możliwe, naprawdę aktualny stan wiedzy na rok 2018. Szczególnie istotne jest to dla danych o arealach gatunków, które są często mniej lub bardziej dynamiczne – przez regres wielu gatunków związany z degradacją środowiska, ale też przez ich ekspansję wynikającą np. z ocieplenia klimatu czy pojawiania się wód antropogenicznych. W omawianej książce uwzględniono istotne nowości, które ukazały się drukiem, a nawet wiele prac znajdujących się jeszcze w druku. Co ważne: w porównaniu z pierwszym wydaniem książki nie tylko omówiono je w tekście, ale też pokazano na syntetycznych, czytelnych mapach zasięgowych. Biorąc pod uwagę, że stan wiedzy o rozmieszczeniu geograficznym ważek w atlasie europejskim (BOUDOT i KALKMAN 2015: KNNV Publishing, 380 ss.) liczy sobie już 5 lat, omawiane tu dzieło jest najświeższym i najbardziej kompetentnym źródłem informacji na ten temat, które musi być uwzględniane w każdej publikacji.

Podsumowując: opracowanie WILDERMUTHA i MARTENSA to wybitne merytorycznie, bardzo dobrze wydane kompendium o ważkach Europy. Mimo obecności na rynku pozycji o mniej lub bardziej podobnym charakterze, jest to najpełniejsze i najbardziej aktualne źródło informacji o biologii i rozmieszczeniu geograficznym gatunków europejskich. Jego druga edycja jest na tyle pełniejsza i poprawiona względem pierwszego, że z pełnym przekonaniem zalecam jego zakup, nawet jeśli ktoś ma na półce pozycję z 2014 r. A interesującym się ważkami osobom, dla których język Goethego pozostaje *terra incognita*, radzę opanować go choć na tyle, by móc czytać takie właśnie pozycje.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zoologii UMCS, Lublin